

İBRAHİM HAKKI KONYALI, *Abideleri ve Kitâbeleriyle Beyşehir Târîhi*, Neşre hazırlayan : Prof. Dr. Ahmet Savran, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1991, XXIII + 409 sayfa + 90 adet resim.

İlim Dünyası, İbrahim Hakkı Konyalı'yı çıkarmış olduğu *Hak Yolu, Tarih Dünyası, Tarih Hazinesi* ve *Örnek* isimli dergileriyle çok yakından bilmektedir. Merhûm Konyalı'nın, 1967 yılında hazırlamış olduğu *Abideleri ve Kitâbeleriyle Beyşehir Târîhi* isimli eseri, şimdi, Atatürk Üniversitesi yayınları arasından çıkmış bulunmaktadır. Eser, aynı üniversitenin öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Savran tarafından neşre hazırlanmıştır. Kitap, Konyalı'nın kendisine has tasnifiyle okuyucuların hemen ilgisini çekmektedir. Şu şekilde yayınlanmıştır: Takdim, Beyşehir Tarihi Üzerine Birkaç Söz ve Önsöz (XXIII), Tarih Boyunca Beyşehir (1-74), Fatih Zamanında Beyşehir Vakıfları ve Bugünkü Durumları (75-119), Beyşehir'in Müllkleri (119-123), II. Bayezid Zamanında Beyşehir Mahallelerinin ve Köylerinin Nüfus ve Ev Sayıları (125-158), Kanuni Zamanında 1522 M. Yılında Beyşehir'in Hassı, Zeamet ve Timarları (159-164), Kubadabad Sarayı (165-193), Süleymanşehir'de Basılan Paralar (195-198), Beyşehir Kalesi (199-204), Eflatun Pınarı ve Eflatun Abidesi (205-216), Cami, Mescit, Medrese ve Türbeler (217-272), Hamamlar (273-277), Çeşmeler (277-280), Bedesten (280-284), Bazı Mezar Taşları (284-301), Köyler ve Abideleri (301-385), Göller (385-405), Beyşehir Kaymakamları, Bucak ve Köyleri (405-409) ve Resimler.

Konyalı'nın bu eseri, aslında, Orta Anadolu'ya dair yaptığı çalışmaların bir devamı niteliğindedir. Zira müellif eserlerini daha çok Karaman vilâyeti üzerinde yoğunlaştırmıştı. *Konya, Akşehir, Ereğli, Aksaray, Niğde, Şereflikoçhisar* ve *Karaman* tarihleri burada özellikle belirtilmesi gereken çalışmalarıdır. Yayınlanmış olan bu son eser de bu çalışmaların son halini oluşturmuştur.

Konyalı, bu çalışmasını elliye aşkın kitap, makale ve arşiv malzemesine dayandırmıştır. Bu kaynaklar, diğer kitaplarından kullandığı, temel tarih kitaplarıdır. Sözlükler, seyahatnâmeler, Ortaçağ ve Osmanlı kronikleri, *İncil* ve *Kuran* gibi mukaddes kitaplar ve araştırma eserler burada zikredilebilir. Ancak bütün bunlara rağmen, Konyalı'nın arşiv malzemesini yeterince kullandığı söylenemez. Zira, Ankara *Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi*'nde ve İstanbul *Başbakanlık Arşivi*'nde, Konyalı'nın kullanmadığı pek çok *Evkâf, Emlâk, İcmâl, Ruznâme, Sürgün, Güherçile* ve *Mufassal* defterler bulunmaktadır. Tapu Arşivinde saklanan 565, 298, 137 ve 584 numaralı, Başbakanlık Arşivi'nde saklanan MM 241, TT 387, MM 567, MM 234, TT 392, TT 118, TT 399, TT 188, KP 2551, TT 968, TT 599 ve İstanbul Taksim Atatürk Kitaplığındaki 0-116/1 numaralı defterler, kullanılmayan arşiv malzemesi arasında kolaylıkla söylenebilir. Burada numaraları verilen defterler, onbeş ve onaltıncı yüzyıllar *Beyşehir lûâsı* için çok değerli bilgiler içeren kaynaklar durumundadır. Bütün bunlara rağmen, Konyalı'nın, KK 564, TT 40, TT 119, TT 455 ve TT 58 numaralı İcmâl ve Evkâf Defterlerini araştırmasında kullandığını burada belirtmeliyiz. Bir diğer nokta, arşiv kaynaklarından aktarılan bazı *köy, makalle, mezraa* ve *çiftlik* isimlerini, hem arap harfleriyle hem de latin harfleriyle, yanlış okunarak kitaba geçirilmiştir. Bu tür yanlışlıklar, kitapta oldukça fazladır. Aslında, arşiv belgelerindeki meskûn mahall isimlerinin tam olarak doğru okunması gerçekten güç bir iş olarak önümüzde durmaktadır. Zira, bu iş, bölgeyi hemen her yönüyle iyi tanımayı gerektirmektedir. Müelliften kaynaklandığını sandığım bazı yanlış okumaları burada belirtiyorum. Bunların bir kısmının baskı hatasından kaynaklandığını sa-

nıyorum. Susuz köy/ Kovacık köyü (s. 77), Sukoştığı, Aydancık, Gevherağa kervansarayı (s.79), Kovacık mezraası (s.81), Carcaran mahallesi (s. 82), Saklı köyü (s.82), Tosun köyü ve Bazlar (s.87), Keçi (s.101), Koçak, Kıstıva, Yassımeydan köyleri (s.114), Ali köyü (s.120), Yılgin, Boladlı (s.122), Gökçek mezraası (s.122), Uluhoca köyü, Günder çiftliği (s.122), Home (s.123), Çiftlik şarnı (s.128), Emem (s.129), Uyurveli/Uyuridi (s.129), Melinos, Durundu köyleri (s.130), Kayıb, Yada, Derekar (s.131), Ürüngliyat (s.132), Yerengün, Yelmen (s.133), Kepsala, Kil, Tabibodacık (s.134), Oklu, Diğer Oklu (s.137), Korular (s.138), Balıccı yaylağı Tonğuroluğu (s.139), Bayırbaşı (s.140), Kayıhan, Bökçe (s.141), Begce, Yekti (s. 142), Eğiller, Güzelhac (s.143), Gidiş, Kioş (s.144), İliman, Tuzluca (s.146), Dolansa (s.146), Balyur (s.147), Kırkıl (s.148), Yeltem, Kırakdede (s.149), Karayir (s.149), Homak (s.150), Noclar, Bekri (s.151), Kulu (s.152), (s.152), Usaklar, Dadlar (s.153), Milo (s.156), Karaad (s.157), Yalasun, Kalo (s.159), Alancaüyük (s.161), Güldürdü, Sevidik (s.164). Bazı köy isimleri eski harflerle yanlış yazılmıştır. Bazı durumlarda da eski harfler için yer bırakıldığı halde meskun mahall veya kitap isimleri bu yerlere yazılmamıştır. Örnek vermek gerekirse, 128. sayfanın ikinci sıradaki eski harflerle dizilen kelime Uluhoma olarak yazılmıyordu. Şüphesiz bunların bir kısmı, baskıya dikkat edilmediğinden kaynaklanmış gözükmektedir. Bu tür örnekler, dikkatle bakıldığında çoktur. Bazen de aynı isimler farklı biçimlerde yazılmıştır. Meselâ, bir yerde Şeyh Dediği (s.93) bir yerde Dadiği (s.94); yine Doğanşörük zaviyesi Boğanşörük (s.101) gereken bir nokta da, müelliften kaynaklandığını sandığımız bazı ufak tefek bilgi yanlışlıklarıdır. İlgün şehrinin Yılgin kelimesiyle ilgisi (s.122) yoktur. Selki köyünün adının Saklı kelimesinden bozulmuş olabileceği faraziyesinin de (s.82) aslı yoktur. Yenişehir (Yenişar) nahiyesi içerisinde zikredilen Homo köyü değil, (s.180) Muma köyüdür. *Eyyüb Ensari* neslinin bulunduğu köy de yine Homa değil, aynı şekilde Muma (s.145) köyüdür. Yatağan köyü farklıdır (s.88), Yağan köyü farklıdır. Pekçok yerde geçen his kelimesi (s.128) aslında hissedir. Beyşehir merkezde Carcaran mahallesinin (s.82) Hacı Armağan mahallesi'nin eski adı olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu isimde kaynaklarda mahalle ismi geçmemektedir. Zira bu mahalle, Beyşehir'in *Dışarşehir*'deki ilk ve en eski mahallerinden biridir ve Selçuk beylerinden Hacı Armağan Şah tarafından kurulmuştur. Halâ Dışarşehir'de bu beyin adını taşıyan bir cami ve mahalle mevcuttur. Yukarıda ana hatlarıyla değindiğimiz bu hususlar, şüphesiz, kitabın onbeş ve onaltıncı yüzyıl kısmıyla ilgilidir. Daha önceki belirttiğimiz gibi, bu döneme ait arşivlerimizde yığınlarca vesika vardır. Dolayısıyla mülk, vakıf ve mimarî eserler hakkında yazarın verdiği bilgiler yeterli değildir. Onaltıncı yüzyılda yazarın incelediği bölgede üç kale, onsekiz cami, otuzbir mesjid, bir darülhuffâz, iki medrese, beş muallimhâne ve mektep, elli adet zaviye, dört kervansarây, iki türbe ve bir bezzâistan bulunduğunu belirtmekte yarar vardır. Nitekim, diğer dönemler de bunun içine katılırsa, bu sayısının kendiliğinden artacağı ortaya çıkar. Dolayısıyla bölgedeki Türk eserlerinin sayısı kitapta zikredilen oldukça fazladır. Kitaba indeks eklenmemiştir. Bu da kitabın kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Halbuki yazarın diğer kitaplarında bu hususa dikkat ettiği görülür.

Yukarıda belirtilen kısa eleştirilere rağmen, Konyalı'nın bu kitabı, Beyşehir bölgesi tarihini eskiçağlardan 1967 yılına kadar getiren, ilk kitaplardan biri olması yönüyle hayli önemlidir. Araştırma nakledilen hatıralar, basılan fotoğraf ve mezar kitabeleri, şüphesiz, Beyşehir tarihi için, çok kıymetli bilgi ve vesikalardır. Özellikle mimarî yapıların ve kitabelerin bir kısmı zamanımızda yok olmuştur. Netice olarak, böyle bir eserin yayınlanması sevindirici olmuştur.